

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 3. Quibus argumentis naturalibus probetur efficaciter, &
demonſtratiuè Deum eſſe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

tiam hæc propositio fit notior per talem discursum, quam esset antea. Suntque verè duo quorum *Quia inferitur ex alio*; Nam Deum esse, non est idem ac Deum dicere se esse; dicere inquam, non tantum oris testimonio, sed & testimonio operis, per argumenta quibus reddat credibile se loqui. Tantum verò abest, ut nullus discursus utilis ipsi intelligenti fieri possit, si consequens est pars antecedentis: ut potius nullus sit discursus utilis, & legitimus atque perfectus, in quo consequens non sit pars antecedentis. In omni enim bono discursu syllogistico totum consequens est in antecedente; quippe qui nititur principio, *Dici de omni*, si concludit affirmatiuè; aut, *dici de nullo*, si concludit negatiuè. Debetque in omni discursu syllogistico, ratio saltem vel natura prius, cognosci totum antecedens esse verum, & ita esse connexum cum consequente, ut consequens sit necessarium verum, vero antecedente. Quod est formaliter cognoscere veritatem, quæ inferitur & cognoscitur in conclusione. Cætera quæ obijciunt, vel nobis non nocent, vel leuiores sunt, & ex dictis facile solui possunt.

Malè autem respondetur ratione prius quidem cognosci hanc hypotheticam, si est verum hoc antecedens, est etiam verum hoc consequens. Sed non istam categoricam ratione prius cognosci quam consequens, scilicet: *Hæc propositio consequens est vera, & bene annexa cum antecedente*. Alioquin, inquit, nihil nouimus reperire in consequente; & prout est in medio, cognito tanquam in via, ut sic esset in termino, *quia est impossibile*. Malè inquam ita respondent. *Quia* in antecedente, ut mens determinetur & necessitate ad assensum conclusionis, debet cognoscere absolute & categoricè præmissas esse veras, & necessariò connexas cum veritate conclusionis. Iuxta definitionem syllogismi Priorum Analytic. cap. I. *Est oratio in qua quibusdam positis, aliud quid necessariò sequitur, eo quod hæc sunt*. Nota absolute & categoricè, eo quod hæc sunt. Estque in proposito euidens hanc solam hypotheticam, si antecedens est verum, consequens non potest esse falsum, non me necessitare ad assensum conclusionis: sed hanc absolutam: *Antecedens totum verum est, & ita connexum cum conclusione, ut non possit non esse, vera conclusio, vero antecedente*.

Aristot.

Non est autem inconueniens, sed planè necessarium, nihil esse in consequente, quod non fuerit notum in antecedente, & intellectum simul esse in via & in termino; id est, cognoscere antecedens & consequens sine ulla prioritate in quo, sed tantum à quo, ex parte obiectorum. Ita ut assensus ad quatuor antecedentis sit huiusmodi: *Assentior huic & illi præmissæ, videoque illationem esse bonam, & uersa earum veritate, conclusionem esse necessariò veram*. Assensus autem conclusionis est huiusmodi: *Assentior huic conclusioni, quia video præmissas esse veras, esseque impossibile eorum ueritatem stare sine veritate conclusionis*. Quare isti assensus, ferunt tantum

ex parte modi assentiendi, & non ex parte obiecti.

SECTIO III.

Quibus argumentis naturalibus probetur efficaciter & demonstratiuè Deum esse.

Rationes naturales quibus probari solet Deum esse plurimæ sunt. D. Thomas qu. 2. artic. 3. in corp. quinque proponit, quæ initio huius disput. breuiter relata fuerunt, & fusius expositæ apud ipsum uideri possunt: mihi enim non omnes, sed paucas & præcipuas, ex ipso & ex aliis selectas, proponere & corroborare visum est: quarum prima, & Metaphysica, sumitur ex necessitate & dependentia omnis entis ab alio, ab aliquo ente à se. Secunda & Physica, ab uniuersa fabrica. Tertia moralis, ab incommodis & absurdis moralibus.

Prima sic habet: *Impossibile est quidquid est, esse ab alio*. Ergo necessarium est aliquod ens esse à se. Nomine autem Dei intelligitur ens à se. Ergo necessarium est Deum esse. Probatur antecedens, quia si quidquid est, esset ab alio: tota collectio vel multitudo entium esset ab alio: & de se esset in potentia obiectiua, quæ per aliud esset reducenda in actum. Hoc autem implicat. Nam extra totam collectionem entium, nihil est à quo in actum reduci possit. Neque dici potest quidquid est, siue omne ens, esse quidem ab alio: sed intra totam collectionem entium alia esse ab aliis reciprocè, & circulariter. Impliat enim quæquam produci posse simpliciter, & totaliter, ab effectu suo per circulationem passiuam deberet præexistere. Etenim omnis eius productio passiuæ, esset ab effectu ipsius; ante quem esset necessarium ipsum præexistere, saltem ordine nature. Causa enim efficiens, natura saltem, præexistit effectui: & prius est esse & posse, quam operari, cum operatio sit usus & exercitium potentie. Quæ licet non simpliciter causam posse aliquando reproducere ab effectu; implicat tamen simpliciter & totaliter produci à suo effectu, & non esse nisi ab illo.

Dices, posita infinita entium multitudine, consequentiam non ualere: quia in infinito non ualeat illatio à singulis ad totum. V.g. positis infinitis cælorum circulationibus in futurum, postquamcunque foret terra, non post omnem: & positis infinitis generationibus ab æterno, ante quamcunque foret alia, non ante omnem. Sic igitur, si à parte antè præxisterent entia infinita: ante quodunque fuerit aliud, non tamen ante omnia. Et unumquodque erit ab aliis, non tamen omnia.

23

Prima demonstratio quod Deus sit,

Non potest omne ens esse ab alio.

Prima causa Theoræ.

25

Refutatur.

Illatio à
singulis ad
totum quo-
modo va-
leat in infi-
nito.

Respondeo primò, infinitam multitudinem entium, & causarum, vel effectuum à parte ante, temerè poni ac sine fundamento. Respondeo secundò, in infinito illationem à singulis ad totum non valere in eo dumtaxat, in quo totum differt à singulis, & in quo infinitum differt à finito. Id autem in quo totum differt à singulis, & infinitum à finito, non est aliud, nisi quantitas, quam totum addit supra singula, & infinitum supra finitum: siue ea quantitas sit magnitudinis, siue multitudinis, siue temporis, & successione: Ergo consequentia à singulis ad totum in infinito non valet quidem in quantitate, id est, in prædicatis sumptis à quantitate, vel quantitati affinis: secus autem in omnibus aliis. Quia in aliis nulla est ratio differentie quare non valeat, posito quòd, vt supponimus, singula sint eiusdem speciei, & non differant nisi penes maius & minus, seu penes finitudinem, & infinitudinem. Fateor ergò non valere illationem in exemplis allatis, quia prædicata illa sunt prædicata quantitatis, nempe æternæ successione circulationum, & generationum. At impotentia essendi ex seipso, seu quòd idem est, indigentia causæ vi cuius sit (quæ impotentia, seu indigentia conuenit cuilibet enti ab alio, seu cuilibet enti quòd non est à se) non est prædicatum quantitatis, aut affine quantitati; sed est prædicatum essenziale conueniens rei absolute, ex limitatione & imperfectione suæ essentie, quæ non est sibi ipsi sufficiens fundamentum essendi, absolute, inquam, & abstrahendo à quantitate, loco, tempore, & quibusuis aliis accidentibus. Quare sicut evidens est totam hominum collectionem, siue finitam, siue infinitam, esse substantiam viuentem, sentientem, & rationalem: quia singuli homines sunt substantia, viuens, sentiens, & rationalis: & hæc prædicata non sumuntur ex quantitate: sed ex ipsa essentia, quæ in omnibus eadem est: sic evidens est omne ens esse ab alio, & totam collectionem seu finitam, seu infinitam, esse ab alio, si singula entia sint ens ab alio, quia prædicatum illud essendi ab alio, non est sumptum ex quantitate, sed ex essentiali impotentia existendi à se ipso.

26

Secunda
ratio, eius-
dem
ratio.

Dices prædicatum essendi ab alio sumi à quantitate, quia significat multitudinem: ubi enim est vnus & vnus, est multitudo. Respondeo, nec esse ab alio, seu, ens ab alio, nos intelligere impotentiam existendi à se, seu imperfectionem essentie talem, vt non sit sibi ipsi fundamentum sufficiens existendi. Sic autem explicatum hoc prædicatum, non significat quantitatem, neque ex illa sumitur: sed est prædicatum absolutum essenziale, & conueniens subiecto ratione suæ essentie præcisè consideratæ, ob ipsius imperfectionem & limitationem naturalem.

Instabis, quia positæ generationibus hominum ab æterno, quas Aristoteles fuisse existimauit, & D. Thom. censuit non esse impossibiles, non valeret hæc consequentia: to-

ta collectio hominum est ingenua ab alio homine: ergo datur aliquis homo ingenuus ab alio homine. Ergo nec valet ista: omne ens non est ab alio, seu tota collectio entium non est ab alio: ergo datur aliquod ens à se.

Respondeo, dato quòd tota hominum collectio sit ingenua ab alio homine, bene adduci, aliquem esse ingenuum ab alio homine: vt ostendemus inferius disp. 33. sect. 1. vbi ratione huius sequelæ necessariè probabimus suppositionem illam Arist. esse impossibilem, & non potuisse generationes hominum esse ab æterno, quales nunc sunt. Minus verò aptè respondent aliqui negando consequentiam argumenti propositi, propter rationem superius allatam: Quia scilicet quando prædicatum aliquod est affine quantitati; potest illud conuenire toti collectioni infinitæ, licet nulli eius parti conueniat. Nimirum quia conuenit toti ratione quantitatis, quam totum addit supra singulas partes distributiue sumptas. Sicut v. g. in exemplo allato nullus homo singularis esset ab æterno, nec vlla hominum finita multitudo; quamuis collectio esset ab æterno, quatenus semper fuit alius ante alium sine principio. Secus autem est, quando tale prædicatum non est annexum vel affine quantitati, quia tunc nulla est ratio cur conueniat collectioni, si nulli eius indiuiduo conuenit. Exempli gratia, euidenter est impossibile collectionem esse viuentem, sentientem, & rationalem, si nullum eius indiuiduum est viuens, sentiens, & rationale. Impossibile est collectionem hominum esse albam, si nullum eius indiuiduum est album. Impossibile est euidenter collectionem, siue finitam, siue infinitam lampadum esse accensam, & lucentem; si nulla est accensa & lucida. Iam verò, inquirunt, esse ingenuum ab alio homine, in prædicta suppositione, est prædicatum annexum quantitati. Quia ille homo ingenuus, ab alio homine, esset primus tempore: nam terminus ille, ingenuus, in illa suppositione hoc sonat, quòd ille non fuerit productus ab alio homine, sed fuerit successu temporis causa generationis omnium aliorum: adeoque sit primus tempore. Esse autem primum tempore est prædicatum affixum quantitati, nempe tempori. At verò esse ens à se, non sonat esse primum tempore, sed tantum esse vi suæ essentie, ex intrinseca necessitate & essendi perfectione. Hæc illi.

Quibus oppono, esse quidem prædicatum quantitatis, quòd vnus homo sit prior tempore alio, quòdque sit aliquis primus in illa collectione: secus verò, quòd quilibet hominum geat principio à quo fit, ratione suæ imperfectionis naturalis: Et quòd nullus homo in singulari, neque tota hominum collectio, habeat in se sola principium sufficiens extrahendi se de nullo actuali, aut virtuali, cum sit essentialiter ens

C a

ab alio: ideoque debeat existere vi alterius, ex indigentia & necessitate naturali & essentiali: sicut habet virtutem generandi, & successivè seipsam propagandi; debeat illam accipere ab alio, qui sit extra totam hominum collectionem, nempe à Deo: & non possit illam accipere ab aliquo extra totam collectionem, tanquam principio extrinseco, nisi ab illo communicetur, immediate alicuiusque individuo illius collectionis, à quo ad alia deriveretur, ut fustius dicemus loco supra citato. Quare in hoc prædicato, tanquam fundato in naturali & essentiali necessitate hominum, valet illatio à distributivo ad collectivum: quod amplius ex sequenti discursu confirmabitur.

28
Infinita multiplicatio entium ab alio suppleri nequit illorum exigentia.

Tertio enim, sicut se habet exigentia extrinseci motoris ad collectionem singularium, quorum singula non habent in se principium motus sui; sic se habet exigentia causæ extrinsecæ productricis, ad collectionem singularium, quorum singula ex se non existant, sed ab alio. Atqui prima sic se habet, ut ex infinitate singularium simultaneâ, vel successivâ, implicet collectionem per se solam, sine extrinseco, determinari ad motum, & ex sola infinitate suppleri extrinseci exigentiam quæ est in singulis: Ergo similiter implicat ex singularium infinitate suppleri exigentiam extrinseci quæ collectio accipiat esse. Ergo præter collectionem omnium quorum singula sunt ab alio, veniendum est ad aliquid quod non sit ab alio. Ergo à se. Minor probatur: sicut ex multiplicatione v. g. lapidum infinita, non ideo duceretur vllus qui posset exigere motum sursum, aut motum circumferentem; quia soli singuli, qui ponuntur, carent principio ad motum illum propriis; unde opus foret extrinseco, quod non foret talis lapis, quia hæc infinitas non elevat ad aliam speciem, aut non exigentiam: ita infinitas entis de se potentialis non potest elevari conceptum, ad hoc, ut sit ratio sufficiens existendi, vel ut se adequatè extrinsecè à potentialitate, sine cõsuetudine ab ea distincti: par enim est ratio. Certè quidem manifestè implicat, ut limitatio essentialis ad non fundandam sufficienter existentiam, suppleatur per quamcumque multitudinem similiter limitatam; & ut multitudo entium, quæ singula & omnia sint essentialiter ens potentialis, id est, non existens à se, neque vi suæ essentia, sed ex defectu illo suæ essentia indigens alio ut accipiat esse, habeat tamen in se ipsa principium sufficiens ad existendum. Sicut evidenter suppletur lapides finitos non habere quidem vim movendi se sursum, & ideo egerè extrinseco motore: secus autem si ponantur infiniti. Aut lampades finito numero exactas, non habere vim se accendendi, ideoque egerè igne extrinseco: secus autem si ponantur numero infinito. Quasi verò multiplicatio indigentium tollat indigentiam, quandoquidem potius illam auget.

Dices non esse parvam rationem: quia lapi-

des alij alios movendi vim non habent. Sicut homines, v. g. vel leones vim habent alij alios producendi. Respondeo primò, argumentum in eo fundari, quod nullum entium productorum habeat in se ipso principium sufficienter ad educendum se de potentia obiectiva: sicut nullus lapis habet principium sufficienter ad motum sursum aut circumferentem: in quo par est ratio. Secundò Respondeo (ut omittam non omnia producta talia esse, ut individua sint alia ex aliis productis & sibi similibus, id enim de sole, & aliis astris, de cœlis, de materia prima, & aliis quibusdam falsum est) tamen lapides alij alios movendi vim haberent, ita tamen ut nullus movere possit nisi motus ab alio, sicut nullus hominum vim habet producendi alium, nisi prius sit productus ab alio, impossibile foret totam collectionem moveri à se, sed necessarium esset movens extrinsecum, à quo foret tota motus origo.

30.
Respondeo tertio, ne quid superfit ad cavendum in exemplo allato, quod sicut homines vim habent alij alios producendi; sic & lapides alij alios superpositos sustentandi: & tamen quia per se standi vim non habent extra centrum, aut fundamentum à quo sustentantur, impossibile est totam eorum multitudinem quantumcumque extra fundamentum multiplicet in aciem, stare per se, & exigentiam fundamenti suppleri per infinitatem singularium fundamento indigentium: Ergo similiter homines licet alij alios producendi vim habeant, quia tamen singuli egent essentialiter alio à quo sint, non potest talis indigentia per eorum infinitatem suppleri. Adde quod essentia totius speciei hominum, siue finitæ siue infinitæ, non est aliud quàm essentia individuum concepta sine differentiis individuantibus. Quare si indigentia causæ est essentialis individuis, quorum nullum potest esse à se ipso, quemadmodum patet experientia; eadem indigentia est de essentia speciei, & tota species exigit aliud à quo accipiat esse. Similiter si nihil esset per se notum omnia essent obscura, licet in infinitum multiplicarentur media: quia manifestè impossibile est defectum lucis suppleri per infinitam mediarum obscurorum, quorum nullum quidem vim habet nisi in se accipiat. Et infinitudo accidentium inhaerentium non potest suppleri exigentiam substantia cui incumbant. Et si nihil per se movere possit, impossibile esset quicquam moveri. Quæ infinita multitudo mobilium, quorum vnumquodque indigeret alio ut moveretur, non posset suppleri indigentiam motoris: sed potius quò magis ac magis multiplicaretur talis multitudo, eò magis magisque cresceret eorum indigentia motoris. In hoc discursu fundari debent duæ priores rationes D. Thomæ initio huius disputatæ, relatæ, ut plus roboris habeant.